

прогнозування стану навколишнього природного середовища [7, с. 58];

гласність та відкритість для громадськості при прийнятті управлінських рішень з питань, реалізація яких впливає на стан навколишнього природного середовища, формування у населення екологічного світогляду і культури;

науково обґрунтоване нормування впливу господарської та іншої промислової діяльності на навколишнє природне середовище з урахуванням стану екологічної ситуації, що склалася в нашій країні і у світі загалом;

створення дієвої моделі «еко-культурної людини» повинно стати головним імперативом в діяльності державних органів у сфері природоохорони та забезпечення екологічної безпеки шляхом формування відповідної поведінки кожної окремої людини і всього громадянського суспільства загалом.

Таким чином, можна дійти висновку, що проведення спільної активної роботи державних органів і громадських інституцій з пошуку і впровадження ефектив-

них організаційно-правових заходів, спрямованих на покращення екологічного виховання молодого покоління, здатного гармонійно співіснувати з природою, раціонально використовувати і відтворювати природні ресурси, готового оберігати природу – і є тим важливим напрямком, який в контексті вирішення екологічних проблем окремої держави позитивно впливає і на процеси у природоохоронній сфері у світі в цілому. При цьому розвиток екологічної освіти в українському суспільстві передбачає, з одного боку, комплексне застосування правових і організаційних засобів впливу на поведінку людини з метою не порушення нею встановлених правил природокористування, та відповідність чинного законодавства європейським нормам та стандартам. З іншого боку – саме зміна пріоритетів суспільних цінностей шляхом формування екологічної культури, екологічної свідомості як суспільної, так і кожної особистості, усвідомлення і дотримання екологічного імперативу є пріоритетом у зміні екологічної ситуації в країні на позитивну.

Література

1. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 № 2697-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 16. Ст. 70.
2. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України від 25.06.2013 № 344/2013. (в ред. від 04.07.2013). URL: <http://www.president.gov.ua/documents/15828.html>
3. Цілі сталого розвитку в Україні. Програма дій (ICPD) / Офіційний сайт UNFPA Ukraine. (в ред. від 08.07.2018). URL: <https://ukraine.unfpa.org/uk/news/цілі-сталого-розвитку-в-україні>.
4. Шумілова А. В. Формування екологічної свідомості школярів еколого-освітніми заходами. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна серія «Екологія»*, вип. 13. 2015. С. 104-111.
5. Андрущенко В. П. Екологічна політика і освіта: проблеми становлення. *Роздуми про освіту: статті, нариси, інтерв'ю*. К.: Знання України, 2004. С. 253-258.
6. Шульженко А.К. Изменения в сфере экологического образования в Западной Европе и США. *Вестник Череповецкого государственного университета*. 2017. № 3(78). С. 159-165.
7. Валеев Р. Г. Освітнє право України: навч. посіб. Луганськ: Луганськ. правова фундація, 2011. 287 с.

АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК КРИТЕРІЙ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Козаченко Л. А.

*кандидат економічних наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет*

Костирко А. Г.

*кандидат економічних наук, старший викладач
Миколаївський національний аграрний університет*

Вітчизняна система вищої освіти проходить шлях оновлення, що має на меті інтернаціоналізацію вищої освіти та культурну інтеграцію молоді різних країн, підвищення якості вищої освіти за міжнародними освітніми стандартами. Інтеграція вищої освіти України у світовий освітній простір і зумовлений цим розвиток міжнародного обміну людським капіталом потребують модернізації, у тому числі системи академічної мобільності здобувачів вищої освіти.

З кожним роком академічна мобільність розширює число учасників, як за рахунок здобувачів вищої освіти вітчизняних так і закордонних закладів вищої освіти. Така тенденція дозволяє з одного боку Україні протистояти економічним світовим викликам, з іншого – втрачається людський капітал молодих людей, які на жаль вбачають перспективи у роботі за кордоном.

Дослідження питання вітчизняного і закордонного досвіду реалізації академічної мобільності учасників освітнього процесу знайшли своє відображення у

роботах І. Богачевської, Н. Гуляєвої, С. Здіорук, В. Пархоменко, І. Світяшук, Н. Стукало, Є. Стадного, Ю. Федорченко, Г. Черушевої та інших, а також у публікаціях на освітніх порталах, що характеризує актуальність цієї теми. Вважаємо за доцільним продовження дослідження питання академічної мобільності здобувачів вищої освіти в Україні в контексті забезпечення якості вищої освіти.

В Україні академічна мобільність здобувачів вищої освіти регламентована законодавчо-нормативним забезпеченням та включає в себе відповідне оновлення державного законодавства щодо вищої освіти. Так, у Законі України «Про вищу освіту» термін «академічна мобільність» вживається в такому значенні, як можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами [1].

Постановою Кабінету Міністрів України у 2015 році затверджено Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність (далі – Положення), що було розроблене Міністерством освіти і науки України та стало основою для встановлення порядку організації програм академічної мобільності для учасників освітнього процесу закладів вищої освіти та наукових установ на території України чи поза її межами [2].

Відповідно до Положення академічна мобільність поділяється залежно від місця її реалізації на внутрішню та міжнародну і здійснюється на умовах партнерства між закладами вищої освіти чи науковими установами. Внутрішня академічна мобільність реалізується у закладах вищої освіти чи наукових установах в межах України для вітчизняних учасників освітнього процесу. Міжнародна академічна мобільність проходить для вітчизняних здобувачів у закладах вищої освіти чи наукових установах поза межами України, для іноземних – у вітчизняних закладах вищої освіти чи наукових установах. Формами академічної мобільності для здобувачів вищої освіти може бути навчання за програмами академічної мобільності, мовне стажування та наукове стажування [2].

Н. Стукало у своїй статті зазначає, що студентська мобільність є важливою складовою інтернаціоналізації освітньої програми та може реалізуватися через участь студентів у програмах студентських обмінів, програмах двох або спільних дипломів, міжнародних літніх/зимових школах, конференціях, тренінгах, індивідуальних грантових програмах тощо [3].

Сьогодні здобувачі вищої освіти надають перевагу міжнародній академічній мобільності, як засобу не тільки познайомитися з культурою іншої країни, отримати фахову підготовку вже у період навчання, закріпити знання іноземної мови, а і працевлаштуватися за кордоном.

У Річному звіті Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2019 рік зазначається, що студентська мобільність є важливою складовою

інтернаціоналізації освітніх програм закладів вищої освіти, а результати опитування українських студентів свідчать, що у 2018-2019 н.р. 7561 здобувачів із 183 закладів вищої освіти України взяли участь у програмах академічних обмінів [4, с. 96].

Найбільш актуальними серед освітніх програм за останні роки, що спрямовані на підвищення мобільності академічної спільноти були програми ErasmusMundus (EMERGE, EWENT, TEMPO, ACTIVE та EUROEAST тощо), Польський Erasmus+ для України медичної, Tempus, Socrates, «Молодь» (Youth Programme), Програма «Акція Жан Моне – Розуміння Європейської Інтеграції» (Jean Monet Action – Understanding European Integration), програма «Люди» тощо. Також, здобувачі вищої освіти навчаються за міжнародними стипендіальними програмами, зокрема: програма Британії Chevening; Німецька служба академічних обмінів (DAAD); програма США імені Фулбрайта та ін [5, с. 62].

Відгуки здобувачів вищої освіти різних закладів вищої освіти, які взяли участь у програмах академічної мобільності вказують на те, що нові та сучасні знання отримані під час програм академічної мобільності збільшують їх шанси на професійну самореалізацію. Наразі визначальним фактором конкурентоздатності випускника закладу вищої освіти, на внутрішньому та зовнішньому ринку праці є рівень його теоретичної та практичної підготовки, володіння новітніми фаховими, а також цифровими технологіями, знання іноземних мов тощо, що повинно забезпечуватися якістю вищої освіти за певною освітньою програмою.

В умовах щорічного зменшення кількості вступників вітчизняні заклади вищої освіти реалізують різноманітні проєкти щодо привабливості навчання як для вітчизняних так і іноземних абітурієнтів та покращення якості освітньої діяльності за освітніми програмами, зокрема пропонують навчання за програмами двох дипломів та спільних (подвійних) дипломів. Ми погоджуємося із думкою Н. Стукало, що вищезазначені проєкти дійсно можуть забезпечити бенчмаркінг відносно аналогічних вітчизняних чи іноземних освітніх програм, впровадження кращих освітнянських та наукових практик [3].

Щодо якості вищої освіти, то у Законі України «Про вищу освіту» цей термін характеризується як відповідність умов провадження освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам вищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам заінтересованих сторін і суспільства, що забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості [1].

Також у сучасній вітчизняній вищій освіті активно впроваджуються Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти які мають цілі: визначають загальну структуру для систем забезпечення якості навчання і викладання

Панель 4. Порядок денний сталого розвитку на період до 2030 року: впровадження цілей сталого розвитку в освітній процес в Україні та світі

на європейському, національному та інституційному рівні; створюють можливість для забезпечення і підвищення якості вищої освіти в Європейському просторі вищої освіти; підтримують формування взаємодовіри, полегшуючи визнання кваліфікацій і мобільність у межах та поза межами національних кордонів; надають інформацію щодо забезпечення якості в ЄПВО [6].

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» з 2019 року почало свою роботу Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (далі – Національне агентство). Одним з основних напрямків діяльності Національного агентства є якість освітніх послуг, зокрема гарантування якості освітніх програм через впровадження ефективної процедури їх акредитації та вимогливого ставлення до процедур Національного агентства та діяльності закладів вищої освіти [1].

У Положенні про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти затвердженого Міністерством освіти і науки України встановлено підкритерій 4.5 «Навчання, викладання та наукові дослідження пов'язані з інтернаціоналізацією діяльності закладу вищої освіти». За цим критерієм закладу вищої освіти пропонується вказати як саме навчання, викладання і наукові дослідження, зокрема зміст освіти за певною освітньою програмою, передбачає ознайомлення учасників освітнього процесу із сучасними досягненнями світової науки у відповідній галузі [7]. Таким чином, при проходженні процедури акредитації освітньо-професійної чи освітньо-наукової програми заклад вищої освіти демонструє такі напрями організації академічної мобільності, зокрема міжнародної: реалізація програм міжнародної академічної мо-

більності; доступ до міжнародних інформаційних ресурсів та бази даних; стимулювання і підтримка міжнародних обмінів студентами та викладачами у поєднанні із навчальним процесом; динаміка кількісного показника на освітній програмі; наявність програм подвійних дипломів; міжнародні проекти у яких беруть участь студенти та викладачі; ознайомлення здобувачів із світовими науковими здобутками у відповідних галузях та інше, співпраця із закладами вищої освіти – партнерами.

У листопаді 2019 році заклади вищої освіти брали участь у опитуванні «Системи внутрішнього забезпечення якості у вітчизняних закладах вищої освіти», що проводило Національне агентство. Одним із питань було партнерство та наявність двосторонніх договорів щодо співпраці із іноземними університетами, кількість яких становила 5952. Представники Національного агентства роблять наголос на те, що закладам вищої освіти необхідно зосереджувати увагу не на кількості договорів щодо міжнародного співробітництва, а на скільки вони є ефективними для реалізації певних освітніх програм та у забезпеченні якості підготовки здобувачів вищої освіти [4, с. 94].

Отже, академічна мобільність повинна забезпечувати якісне навчання здобувачів вищої освіти, успішного завершення навчання за відповідною освітньою програмою та працевлаштування за отриманим фахом, а для закладу вищої освіти – важливим елементом у реалізації інтеграційних процесів у світовому освітньому просторі та забезпечення якості вищої освіти.

Література

1. Про вищу освіту: Закон України від 01 липня 2014 року № 37-38. // База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 р. № 579 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2015-%D0%BF>
3. Стукало Н. Про інтернаціоналізацію. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти: веб-сайт. URL: <https://naqa.gov.ua/2020/04/%d0%bf%d1%80%d0%be-%d1%96%d0%bd%d1%82%d0%b5%d1%80%d0%bd%d0%b0%d1%86%d1%96%d0%be%d0%bd%d0%b0%d0%bb%d1%96%d0%b7%d0%b0%d1%86%d1%96%d1%8e/>
4. Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2019 рік. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти: веб-сайт. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/02/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82-2020.pdf>
5. Черушева Г. Б., Пархоменко В. В. Економіко-статистичний та соціально-психологічний аналіз освітніх міграційних процесів. *Статистика України*. 2019, № 2(85). С. 61-72. URL: http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/4078/1/SU_2019%232_4-61-72.pdf
6. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти: веб-сайт. URL: <https://naqa.gov.ua/%d0%b0%d0%ba%d1%80%d0%b5%d0%b4%d0%b8%d1%82%d0%b0%d1%86%d1%96%d1%8f/>
7. Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 977 / МОН України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#top>